

ผลกระทบบางประการเกี่ยวกับโครงการจัดที่ดินให้เกษตรกรในรูปหมู่บ้านใหม่--
ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขาจังหวัดปราจีนบุรีตามพระราชดำริ

โดย

สุรพล

เจริญรักษ์

ชื่อเรื่อง ผลกระทบบางประการเกี่ยวกับโครงการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรในรูปหมู่บ้านป่าไม้
ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จังหวัดปราจีนบุรี ตามพระราชดำริ*

ผู้ส่ง นายสุพล เจริญรักษ์ นักวิชาการป่าไม้ 5
ฝ่ายสำรวจและวางแผน กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ

บทคัดย่อ

จากการที่ได้ดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์เชิงพรรณนาความเกี่ยวกับโครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จังหวัดปราจีนบุรี ตามพระราชดำริ ในระหว่างพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ซึ่งกองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติได้เข้าไปดำเนินการจัดที่ดินในรูปหมู่บ้านป่าไม้แล้วบางส่วน กับพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ซึ่งยังไม่ได้เข้าไปดำเนินการจัดที่ดิน ว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมทั่วไปของราษฎร ตลอดจนทัศนคติต่อโครงการฯ ของทั้งสองพื้นที่พัฒนามีความแตกต่างกันเล็กน้อยเพียงใด เป็นไปในทิศทางใด อันจะเป็นแนวทางให้ทราบถึงความเหมาะสมในการดำเนินการจัดหมู่บ้านป่าไม้ และแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าของราษฎรต่อไป จากผลที่ได้จากการศึกษา ปรากฏว่าราษฎรในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ที่มีการจัดที่ดินในรูปหมู่บ้านป่าไม้ มีการคมนาคม แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ภาวะหนี้สิน แหล่งเงินทุน อัตราดอกเบี้ย ตลอดจนความคิดเห็นจากการจัดหมู่บ้านป่าไม้ ดีกว่าราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ซึ่งข้อมูลที่ศึกษาได้ดังกล่าวนี้ สามารถใช้ประกอบการวางแผน และเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อการดำเนินการในโครงการจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในรูปหมู่บ้านป่าไม่ว่า สมควรที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ และจะสามารถแก้ไขปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ได้อย่างไร

---

* เป็นส่วนหนึ่งของ " รายงานการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จ.ปราจีนบุรี ตามพระราชดำริ " ฝ่ายสำรวจและวางแผน กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้ "

1. ความเป็นมา

การที่ประเทศไทยต้องสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ไปเป็นจำนวนมาก อันสืบเนื่องมาจากการตัดไม้ทำลายป่าของราษฎรในชนบท เพื่อนำไม้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งผลเสียต่อสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม กฎหมายและการเมือง การปกครองของประเทศ นโยบายการปลูกฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมที่ยังไม่สามารถหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าของราษฎรลงได้หากปราศจากนโยบายอื่น ๆ เข้ามาสนับสนุน และช่วยเหลือราษฎรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โครงการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านป่าไม้ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2518 โดยมีหลักการจัดที่ดินทำกินและอยู่อาศัยให้ จัดบริการทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข สาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้แก่ราษฎร และจ้างแรงงานจากราษฎรในการปลูกฟื้นฟูป่า

โครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขาจังหวัดปราจีนบุรี ตามพระราชดำริ เป็นโครงการหนึ่ง ซึ่งมีการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์การจัดหมู่บ้านป่าไม้ สภาพพื้นที่เดิมอยู่ในเขตแทรกซึมของผู้ออกการร้ายคอมมิวนิสต์ ต่อมาหน่วยเฉพาะกิจกองพลที่ 2 กองทัพภาคที่ 1 ได้เข้าไปปฏิบัติงานในการต่อสู้และปราบปราม และเป็นที่ด้วยความยากลำบาก และขาดความร่วมมือจากประชาชน เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงปัญหา จึงได้มีพระราชดำริให้มีการจัดตั้งโครงการดังกล่าวขึ้น และกองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปทำการสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรในเขตพื้นที่โครงการ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านป่าไม้ให้สอดคล้องกับปัญหา สภาพเศรษฐกิจและสังคม และความต้องการที่แท้จริงของราษฎรในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว โดยได้ดำเนินการสำรวจใน 6 พื้นที่พัฒนา (ยกเว้นพื้นที่พัฒนาที่ 4 เนื่องจากกองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติยังไม่มีแผนที่จะเข้าไปดำเนินการ) คัดเลือกหมู่บ้านต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่พัฒนาทำการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) 20% ของจำนวนหลังคาเรือน ดังนี้.-

พื้นที่พัฒนาที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (ครัวเรือน)	จำนวนราษฎรที่ สุ่มตัวอย่าง 20% (ครัวเรือน)
1.	บ้านคลองน้ำเขียว บ้านน้อย	160	32
2.	บ้านคลองทราย บ้านคลองคัมโพ	255	51
3.	บ้านคลองตาล บ้านห้วยชัน บ้านระเบาะหูกวาง บ้านท่าช้าง	265	53
5.	บ้านทับลาน	117	23
6.	บ้านตาหมื่น	60	12
7.	บ้านหนองขี้เฒ่า	85	17
	รวมทั้งสิ้น	942	188

การสำรวจได้ดำเนินการในปี พ.ศ.2523 บริเวณพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 บางหมู่บ้านกรมป่าไม้ได้เข้าไปดำเนินการจัดที่ดินให้แก่ราษฎรบ้างแล้ว สำหรับพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 นั้น กรมป่าไม้ยังไม่ได้เข้าไปดำเนินการจัดที่ดินเลย ดังนั้นการนำข้อมูลในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมาทำการศึกษา ถึงผลกระทบบางประการเกี่ยวกับการดำเนินการจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในรูปหมู่บ้านป่าไม้ จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาโดยการนำพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 มาศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลกระทบร่วมกับพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 เพื่อที่ว่า ในพื้นที่พัฒนาที่ได้มีการดำเนินการจัดที่ดินไปบ้างแล้ว ผลจะแตกต่างกับพื้นที่พัฒนาที่ยังไม่ได้มีการจัดที่ดินประการใด เป็นไปในทิศทางใดบ้าง เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับความเหมาะสมในการดำเนินการจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในรูปหมู่บ้านป่าไม้ เพื่อแก้ไขปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ต่อไป

2. ผลการศึกษา

2.1 การคมนาคม

ตารางที่ 1 ความถี่ในการเดินทางออกนอกหมู่บ้าน

ความถี่	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3	พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7
ทุกวัน	7 (5.15)	- (-)
เกือบตลอดเวลา ๆ ครั้ง	69 (66.90)	30 (57.69)
2 - 3 เดือน/ ครั้ง	23 (16.91)	6 (11.54)
นาน ๆ ครั้ง	7 (5.15)	16 (30.77)
ไม่เคยไป	8 (5.88)	- (-)
ไม่ตอบ	2 (1.47)	- (-)
รวม	136 (100)	52 (100)

ในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 มีถนนคอนกรีต ก่อสร้างได้ มีการบูรณะซ่อมแซมถนนหลายสาย สร้างกอสะพาน คอนกรีต เชื่อมเส้นทาง เพื่อให้สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาลและจากตารางที่ 1 พบว่า ราษฎรมีการเดินทางออกนอกหมู่บ้าน เช่น ไปอำเภอหรือจังหวัดทุกวัน ร้อยละ 5.15 ซึ่งพบในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ในการเดินทางเกือบตลอดเวลา ๆ ครั้ง

/และ 2-3 เดือน/ครั้ง.-

และ 2-3 เดือน/ครั้ง พบว่าในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 มีการเดินทางเป็นอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่าในพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ในขณะที่การเดินทางออกนอกหมู่บ้านนาน ๆ ครั้ง พบในพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 เป็นอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่าพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 แต่ข้อที่น่าสังเกตก็คือในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ยังมีราษฎรซึ่งไม่เคยเดินทางออกนอกหมู่บ้านเลย ซึ่งพอจะอนุมานได้ว่า อาจจะเป็นราษฎรในส่วนของหมู่บ้านที่ยังไม่มีการจัดที่ดินให้

2.2 แหล่งน้ำ

ตารางที่ 2 แหล่งน้ำที่ราษฎรใช้สอย

แหล่งน้ำ	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3	พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7
แม่น้ำ, ลำธาร, คลอง	10 (7.35)	- (4)
บอบาคาล	15 (11.02)	1 (1.92)
น้ำฝน	30 (22.06)	17 (32.69)
บ่อขุด	95 (69.85)	38 (73.08)
หนองบึง	2 (1.47)	3 (5.76)
จากราษฎร	136	52

หมายเหตุ : ราษฎรตอบคำถามมากกว่า 1 แหล่ง

ตารางที่ 3 ความเพียงพอของแหล่งน้ำ

ความคิด	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่ 1,2,3	พื้นที่ 5,6,7
พอเพียง	91 (66.91)	22 (42.31)
ไม่พอเพียง	45 (33.09)	30 (57.69)
รวม	136 (100)	52 (100)

เนื่องจากในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ได้มีการพัฒนาทางก้นแหล่งน้ำ โดยกรมชลประทาน ได้ก่อสร้างฝายน้ำล้น อ่างเก็บน้ำ จักรระบบส่งน้ำ เพื่อใ้บริโภค และใช้ในการเกษตร เช่น ในปี พ.ศ.2521 ได้สร้างฝายเก็บกักน้ำ คลองน้ำเขียวขึ้น

จากตารางที่ 3 จึงพบว่า ความพอเพียงเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภค บริโภคในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 มีอัตราส่วนร้อยละสูงกว่าพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ซึ่งยังไม่มีการจัดที่ดิน ในหมู่บ้านป่าไม้ และการชลประทานยังไม่ได้มีการปรับปรุง สนับสนุนจากตารางที่ 2 ซึ่งพบว่า ราษฎรในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 อาศัยแหล่งน้ำจากแม่น้ำ, ลำธาร ,คลอง ร้อยละ 7.35 ในขณะที่พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ไม่มีราษฎรไร่น้ำจากแม่น้ำ ,ลำธารหรือ คลองเลย และนอกจากนั้นราษฎรในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ก็ได้อาศัยน้ำจากบ่อบาดาล มากกว่าราษฎรในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 อีกด้วย

2.3 การย้ายถิ่นฐาน.-

2.3 การย้ายถิ่นฐาน

ตารางที่ 4 แนวความคิดในการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน

แนวความคิด	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3	พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7
คิด	7 (5.15)	5 (9.62)
ไม่คิด	121 (88.97)	46 (88.46)
ไม่แน่ใจ	8 (5.88)	1 (1.92)
รวม	136 (100)	52 (100)

จากตารางที่ 4 พบว่า อัตราส่วนร้อยละการเคลื่อนย้ายของราษฎรในบริเวณพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 และพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 มีน้อยมาก เมื่อเทียบกับร้อยละของราษฎรทั้งหมด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันแล้ว พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 มีความคิดที่จะย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นน้อยกว่าพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 แต่ไม่มากนัก โดยเหตุผลของการเคลื่อนย้ายในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตเป็นสำคัญ ในขณะที่พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ขึ้นอยู่กับการทำมาหากินปีคเคื่อง

/2.4 การวางแผนครอบครัว.-

2.4 การวางแผนครอบครัว

ตารางที่ 5 ความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว

ความรู้	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3	พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7
มี	76 (55.88)	26 (50.00)
ไม่มี	60 (44.12)	26 (50.00)
รวม	136 (100)	52 (100)

จากตารางที่ 5 ราษฎรมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวร้อยละ 55.88 สำหรับราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 และร้อยละ 50.00 สำหรับราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 มีความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัวมากกว่าราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 แต่ก็ไม่มากนัก อัตราส่วนร้อยละของราษฎรที่มีความรู้และไม่มีความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัวอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน

2.5 เศรษฐกิจ

ตารางที่ 6 สภาวะหนี้สินของราษฎร

สภาวะหนี้สิน	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3	พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7
มี	89 (65.44)	41 (78.85)
ไม่มี	47 (34.56)	11 (21.15)
รวม	136 (100)	52 (100)

ตารางที่ 7 แหล่งเงินทุน

ที่มาของแหล่งเงินทุน	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3	พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7
เพื่อน	16 (17.97)	5 (12.19)
ญาติ	15 (16.85)	9 (21.95)
พนัก	17 (19.10)	19 (46.34)
บ.ก.อ.	12 (13.48)	4 (9.75)
สหกรณ์	32 (35.95)	- (-)
ข้าราชการ	1 (1.12)	- (-)
ธนาคารพาณิชย์	3 (3.37)	5 (12.19)
รวมทั้งรวม	89	41

หมายเหตุ ราษฎรบางคนมีแหล่งเงินทุนจากหลายแหล่ง

/ตารางที่ 8 .-

ตารางที่ 8 อัตราดอกเบี้ยที่ราษฎรต้องเสียให้แก่ผู้กู้

อัตราดอกเบี้ย(บาท/ปี)	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3	พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7
12 - 20	37 (41.56)	12 (29.26)
60 - 100	28 (31.44)	17 (41.46)
มากกว่า 100	13 (14.60)	6 (14.65)
ไม่เสีย	18 (20.22)	7 (17.07)
จากราษฎร	89	41

หมายเหตุ ราษฎรบางคนมีแหล่งเงินกู้หลายแหล่ง

จากตารางที่ 6 พบว่า ในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 และ 5,6,7 ราษฎรส่วนใหญ่มีหนี้สิน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบดูในระหว่างพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 และพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 แล้วพบว่า ราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 มีหนี้สินร้อยละ 65.44 ซึ่งน้อยกว่าราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ซึ่งมีหนี้สินร้อยละ 78.65

จากตารางที่ 7 ที่มาของแหล่งเงินกู้พบว่า ราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 กู้เงินจากสหกรณ์มาเป็นอันดับที่หนึ่งคือร้อยละ 35.95 ในขณะที่ราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 กู้เงินจากพ่อค้ามาเป็นอันดับหนึ่งถึงร้อยละ 46.34 ทั้งนี้ก็เพราะในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 นั้น เฉพาะพื้นที่พัฒนาที่ 3 ได้มีการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น มีการจัดตั้งสหกรณ์นิคมท่าช้าง และสหกรณ์บ้านห้วยชัน ราษฎรในเขตพื้นที่จึงมีการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์กันมาก ซึ่งจะเป็นผลดีต่อราษฎร ถ้าราษฎรนำเงินที่ใหญ่ไปใช้ประโยชน์แก่อาชีพเกษตรกรรมของตนเพื่อเพิ่มพูนรายได้ เพราะการกู้เงินจากสหกรณ์เป็นการกู้เงินด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าการกู้เงินจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นสถาบันการเงินนอกระบบเช่น พ่อค้า ซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราสูง สนับสนุนจากตารางที่ 8 ราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ซึ่งกู้เงินจากสหกรณ์มากเสียดอกเบี้ยร้อยละ 12-20 บาท/ปี มากที่สุด ในขณะที่ราษฎรในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ซึ่งกู้เงินจากพ่อค้ามากเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 60-700บาท/ปี เป็นส่วนใหญ่

2.6 ความคิดเห็นของราษฎร

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของราษฎรในเรื่องการจัดหมู่บ้านป่าไม้

ความคิดเห็น	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3	พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7
เห็นด้วย	132 (97.06)	40 (76.92)
ไม่เห็นด้วย	2 (1.47)	5 (9.62)
ไม่แน่ใจ	2 (1.47)	7 (13.46)
รวม	136 (100)	52 (100)

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นของราษฎรในการเป็นคณงานปลูกป่าของกรมป่าไม้

ความคิดเห็น	จำนวน/ร้อยละ	
	พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3	พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7
สมัครใจ	64 (47.06)	25 (48.08)
ไม่สมัครใจ	67 (49.26)	24 (46.15)
ไม่แน่ใจ	5 (3.68)	3 (5.77)
รวม	136 (100)	52 (100)

จากตารางที่ 9 พบว่าในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 และพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ราษฎรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดหมู่บ้านป่าไม้ แต่ในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ราษฎรมีอัตราส่วนร้อยละ

/ที่เห็นด้วย.-

ที่เห็นควมมากกว่าราษฎรในพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 กล่าวคือในขณะที่พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ราษฎรเห็นควมร้อยละ 97.06 พื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 ราษฎรเห็นควมร้อยละ 76.92 สาเหตุเนื่องจากในพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ราษฎรบางส่วนได้รับผลจากการจัดที่ดิน ตลอดจน บริการด้านสาธารณสุขโรคต่าง ๆ จากทางราชการ และสาเหตุส่วนหนึ่งจากการที่ราษฎร ไม่เห็นควมกับการจัดที่ดินในรูปแบบบ้านป่าไม้ ในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ซึ่งได้มีการจัดที่ดิน บ้างแล้วเนื่องจากราษฎรดังกล่าวยังไม่ต้องการให้ทางราชการนำที่ดินที่ครอบครองอยู่ไป จัดสรรให้แก่ผู้อื่น เพราะตนเองครอบครองที่ดินอยู่มาก จนกว่าเมื่อเจ้าหน้าที่สามารถนำ ความเจริญมาสู่ท้องถิ่นให้ราษฎรเหล่านี้มีความรู้สึกเห็นควมกับโครงการจัดที่ดินให้แก่ราษฎร ในรูปแบบบ้านป่าไม้มากขึ้น

จากตารางที่ 10 พบว่า อัตราส่วนควมสมัครใจและไม่สมัครใจในการเป็น คนงานรับจ้างในสวนป่า ของกรมป่าไม้นั้น ราษฎรในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 มีความสมัครใจ ในการเข้าเป็นคนงานส่วนน้อยกว่าราษฎรซึ่งไม่สมัครใจ ในขณะที่ราษฎรในเขตพื้นที่ พัฒนาที่ 5,6,7 กลับมีความสมัครใจในการเป็นคนงานรับจ้างในสวนป่ามากกว่าควมไม่สมัครใจ ทั้งนี้เพราะในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีหน่วยราชการต่าง ๆ เข้ามาดำเนินการ แล้ว ให้ค่าจ้างแรงงานในอัตราที่ค่อนข้างสูงกว่าการเป็นคนงานรับจ้างปลูกป่าและเวรราชการ จ่ายเงินแน่นอนกว่า ราษฎรจึงหันไปรับจ้างหน่วยงานอื่นบ้าง

3. ข้อสังเกตที่ได้รับจากการศึกษา

1. แม้ผลกระทบจากการจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในรูปแบบบ้านป่าไม้ จะเป็นเพียง บางส่วนแต่ก็สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานตามแนวนโยบายดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์ ต่อราษฎร

2. การเปรียบเทียบผลกระทบการจัดหมู่บ้านป่าไม้ในเขตพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 และพื้นที่พัฒนาที่ 5,6,7 นั้น แม้จะเป็นการเปรียบเทียบในขณะที่หมู่บ้านข้างแห่งเท่านั้นในเขต พื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 ที่มีการจัดที่ดินในรูปแบบบ้านป่าไม้ให้แก่ราษฎร ก็สามารถชี้ให้เห็นถึงผล ประโยชน์จากการดำเนินงานจัดที่ดินได้บางส่วน หากว่าพื้นที่พัฒนาที่ 1,2,3 มีการจัดที่ดินให้ แก่ราษฎรเสรีจลนทุกหมู่บ้านแล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นย่อมมีอีก จนกว่าที่เป็นอยู่

3. ผลในระยะยาวซึ่งจะยังไม่ปรากฏความแตกต่างให้เห็นเด่นชัดทางด้าน การศึกษา สาธารณสุข และรายได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องเหล่านี้ ระหว่าง พื้นที่พัฒนาที่มีการจัดที่ดินกับพื้นที่พัฒนาที่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดที่ดินจำเป็นจะต้องอาศัยระยะเวลา เช่น ในเรื่องรายได้ สภาพะหนี้สิน แหล่งเงินทุน และอัตราดอกเบี้ย เป็นต้นไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว ก็จะมีผลทำให้รายได้เพิ่มขึ้น

4. จากผลการศึกษาข้างต้นและข้อสังเกตที่ 1 - 3 พอที่จะชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานตามโครงการจัดที่ดินในรูปแบบหมู่บ้านป่าไม้ เกิดผลดีและสมควรที่กรมป่าไม้จะ ดำเนินงานต่อไปในบริเวณท้องที่อื่น ๆ หรือไม่ และผลกระทบบางประการที่เกิดขึ้นพอจะชี้ ให้เห็นว่า โครงการจัดที่ดินให้ราษฎรในรูปแบบหมู่บ้านป่าไม้จะแก้ไขปัญหาการลดลงของพื้นที่ ป่าไม้ อันเนื่องมาจากการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อประกอบอาชีพการ เกษตร ของราษฎรได้ มากน้อยเพียงใด
